

ТЕМА № 1.

**Макроекономіка як
наука**

Питання для розгляду:

- Вступ до макроекономіки як науки.
- Суб'єкти, об'єкти та предмет макроекономіки.
- Економічні системи.
- Методи та моделі макроекономіки.

Вступ до макроекономіки

Економічна теорія аналізує господарське життя на двох рівнях:

- **Мікроекономіка** (від грец. mikros – малий) – аналізує конкретні фірми та домогосподарства, окремі товари та ресурси, галузі й ринки.
- **Макроекономіка** (від грец. makros – великий) – досліджує господарську діяльність та взаємодію всієї сукупності економічних суб'єктів, тобто національну економіку в цілому.

Макроекономіку формують разом узяті мікроекономічні одиниці. Для цього використовують **агрегування** – об'єднання в укрупнену єдину групу економічних показників, які характеризують сумарну економічну діяльність господарюючих суб'єктів суспільства.

До цілей макроекономіки можна віднести:

- економічне зростання;
- повну зайнятість;
- економічну ефективність виробництва;
- стабільний рівень цін;
- справедливий розподіл доходів;
- соціальний захист;
- оптимальний платіжний баланс;
- економічну забезпеченість громадян;
- зовнішньоекономічну безпеку;
- економічну свободу.

Центральною проблемою макроекономіки є проблема економічної рівноваги. (Економічна рівновага означає такий стан економіки, при якому досягається рівновага і взаємне збалансування структур, що протистоять одна одній (виробництво і споживання, попит і пропозиція тощо).)

Макроекономічна рівновага, стабільність, достатні темпи економічного зростання належать до найважливіших суспільних благ, які або прямо, або опосередковано впливають на добробут кожного громадянина.

До інструментів макроекономіки відносяться:

- фіскальну (бюджетно-податкову) політику;
- монетарну (кредитно-грошову) політику;
- стабілізаційну політику;
- політику регулювання доходів;
- зовнішньоекономічну політику.

Суб'єкти, об'єкти та предмет макроекономіки

Об'єктом макроекономіки є відповідний тип національної економіки, тобто певна економічна система в цілому та її агреговані параметри, що історично склалися.

Головні ознаки національної економіки:

- наявність тісних економічних зв'язків між господарюючими суб'єктами на основі розподілу праці;
- загальне економічне середовище, в якому ці суб'єкти функціонують:
  - єдине господарське законодавство;
  - єдина грошова система;
  - фінансова система.
- загальний економічний центр, який контролює діяльність суб'єктів, тобто держава;
- система економічного захисту:
  - національна політика протекціонізму;
  - політика квотування;
  - політика ліцензування тощо.

Виділяють такі основні макроекономічні суб'єкти:

- домашні господарства;
- підприємницький сектор;
- державний сектор;
- сектор фінансових установ;
- зовнішньоекономічний сектор.

Домашні господарства – господарства, які веде одна або кілька осіб, що мають спільне майно, з метою відтворення робочої сили та розвитку особистості на основі кінцевого споживання.

Головна мета домогосподарств – досягти максимального споживання за мінімальних витрат.

Види економічної активності, що проявляють домашні господарства:

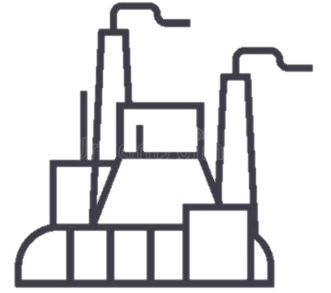
- створюють пропозицію чинників виробництва на ринку ресурсів;
- сплачують особисті податки до державного бюджету;
- споживають частку одержаного доходу на товарному ринку і формують споживчий попит;
- заощаджують частку одержаного доходу на фінансовому ринку, чим створюють потенційні можливості для кредитування підприємств і подальшого перетворення кредитів у інвестиції.

Економічна активність та стан домашніх господарств характеризуються показниками:

- грошових доходів та заробітної плати;
- рівня та динаміки роздрібних цін;
- рівня життя населення;
- споживання та заощаджень;
- демографічної статистики;
- розвитку соціально-культурної сфери тощо.

Підприємницький сектор – офіційно зареєстровані фірми та підприємства, незалежно від форми власності, що діють у межах країни. Вони виробляють продукти та надають послуги, здійснюють інвестування, мають попит на фактори виробництва тощо.

Основною метою кожного підприємства є максимізація прибутку.

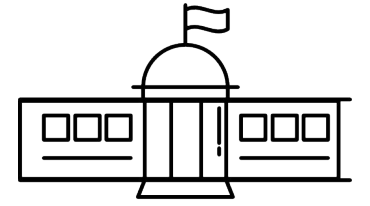
Видами економічної активності підприємств є:

- формування попиту на чинники виробництва на ринку ресурсів;
- формування сукупної пропозиції товарів і послуг на товарному ринку;
- сплата податків до державного бюджету;
- формування попиту на кредити на фінансовому ринку;
- формування інвестиційного попиту на товарному ринку.

Економічна активність та стан суб'єкта ринку «підприємства» характеризуються показниками:

- обсягу та динаміки виробництва;
- попиту на інвестиції та їх структурою;
- інноваційної діяльності;
- рівня та динаміки оптових цін;
- прибутковості виробничої діяльності;
- попиту на робочу силу;

Держаний сектор – об'єднує усі державні інститути та установи. Державний сектор займається виробництвом та перерозподілом суспільних благ, створює умови для оптимального функціонування народного господарства.

Основною метою державного сектору є створення умов для підвищення продуктивності підприємницької діяльності та сприяння зростанню рівня життя населення тощо.

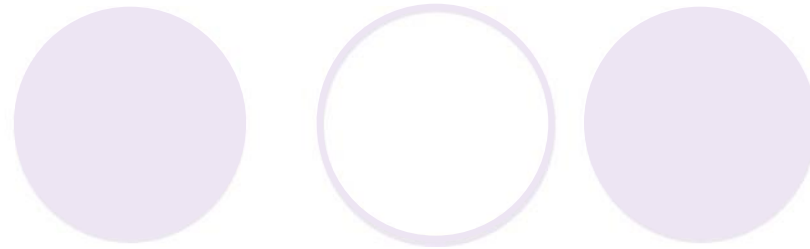
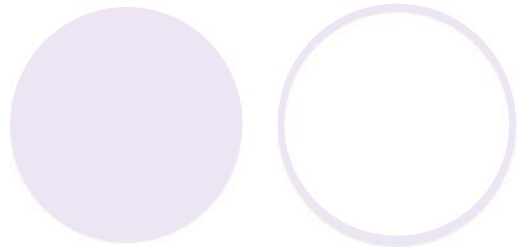
Видами економічної активності держави є:

- надання суспільних благ;
- закупівля товарів і послуг на товарному ринку (формування державного замовлення);
- формування попиту на чинники виробництва на ринку ресурсів;
- стягнення податків;
- надання трансфертів, дотацій, субсидій, субвенцій;
- інвестування за рахунок державного бюджету;
- вплив на пропозицію грошей на фінансовому ринку.

Економічна активність та стан суб'єкта ринку «держава» характеризуються показниками:

- зведеного бюджету та його структури;
- величини державної позики;
- податкових ставок;
- величини дотацій та субсидій;

Сектор фінансових установ – інституційні одиниці, що проводять фінансові операції на комерційній основі.

Це – банки, страхові компанії, різні фонди, які випускають, придбавають, зберігають, розподіляють фінансові кошти, оперують з цінними паперами, надають кредити тощо.

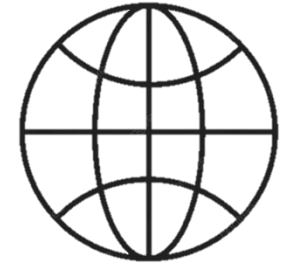
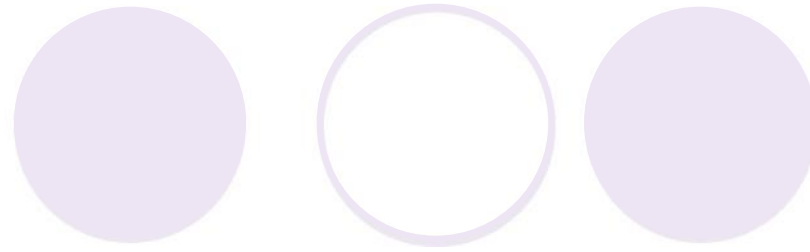
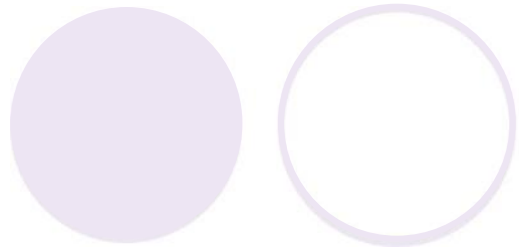
Видами економічної активності фінансових установ є:

- надання кредитів;
- надання позик;
- операції з цінними паперами.

Економічна активність та стан сектора фінансових установ характеризуються показниками:

- відсоткові ставки;
- коефіцієнти готівки, монетизації, доларизації;
- індекси фондового ринку;
- попит і пропозиція цінних паперів тощо.

Зовнішній сектор (сектор закордон) – це зв'язки з іншими державами – торгівля, рух капіталу між країнами.

Якщо є зовнішній сектор та частка експорту складає більш 10 %, то національна економіка вважається відкритою.

Отже видами економічної активності закордону виступають:

- формування експорту – імпорту товарів і послуг на товарному ринку;
- формування експорту – імпорту капіталу на фінансовому ринку;
- здійснення валютних операцій.

Економічна активність та стан суб'єкта зовнішній сектор характеризуються показниками:

- зовнішньої торгівлі;
- обсягу та динаміки експорту та імпорту;
- структури експорту та імпорту;
- валютного курсу;
- стану платіжного балансу тощо.

Предмет макроекономіки обумовлюється її об'єктом і може бути визначений як функціонування механізмів національної економічної системи.

Макроекономіку поділяють на позитивну і нормативну:

- **Позитивна макроекономіка** – констатує факти й залежності між ними, не використовуючи суб'єктивні судження, тобто відповідає на питання як воно є.
- **Нормативна макроекономіка** – напрям в економічній науці, який оцінює цілі економічного розвитку, тобто міркування про те, якою повинна бути економіка.

Економічна політика – це система економічних заходів держави з метою досягнення поставлених суспільством цілей. В ширшому трактуванні економічна політика – це вплив на економічну поведінку людей.

Макроекономіку, що виконує пізнавальну функцію, тобто вивчає стійкі зв'язки й залежності, властивості національної економіки називають **ПОЗИТИВНОЮ макроекономікою** або **макроекономічним аналізом**.

Пізнання зв'язків у національній економіці, виведення законів і теорій із фактів становить *суть макроекономічного аналізу*.

Важливі напрями макроекономічного аналізу:

- вивчення рівня життя;
- вивчення зайнятості;
- вивчення соціального захисту населення;
- вивчення рівноваги між попитом і пропозицією на окремих ринках і в масштабах національного ринку.

Економічні системи

Основними елементами економічної системи є:

- механізм узгодження діяльності суб'єктів господарського життя або способи розв'язання основних проблем економіки;
- механізми реалізації власності на виробничі ресурси та виготовлені життєві блага;
- механізми розподілу й перерозподілу створеного національного продукту.

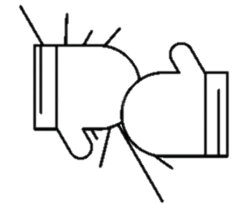

Якщо розглядати поступ економічних систем в історичному аспекті, то можна чітко виділити три основні типи економічних систем:

- ринкову;
- командно-адміністративну;
- змішану економіку.

Ринкова економіка – характеризується приватною формою власності на економічні ресурси та використанням ринкового механізму для регулювання економіки. *Основним рушієм ринкової економіки є конкуренція.*

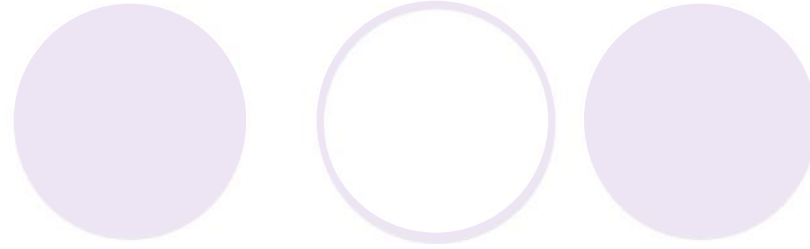
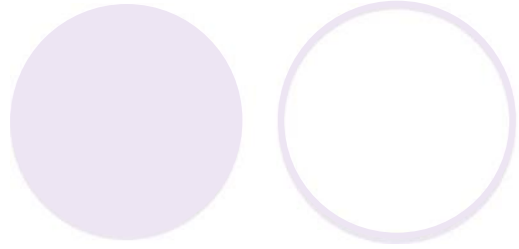
Конкуренція – (лат. *concurere* – зіштовхуюсь) це економічне суперництво й боротьба між приватними й колективними товариствами та продавцями товарів і послуг за якнайвигідніші умови їх виробництва й збуту, за привласнення найбільших прибутків.

Командно-адміністративна (або планова) економіка є прямо протилежною ринковій. Вона заснована на суспільній (державній) власності, а регулювання здійснюється за допомогою централізованого державного планування. Ринок у цій системі самотійно не функціонує, а також є об'єктом планування.

Змішана економіка поєднує у собі різні форми власності й два механізми макроекономічного регулювання: ринковий і державний. Співвідношення між державним і ринковим регулюванням у різних країнах неоднакове.

Трьома найтипівішими моделями змішаної економіки є:

- американська;
- японська;
- шведська моделі.

Американська модель змішаної економіки.

Основу американської моделі становить система всілякого заохочення підприємства, досягнення особистого успіху, збагачення найактивнішої частини населення.

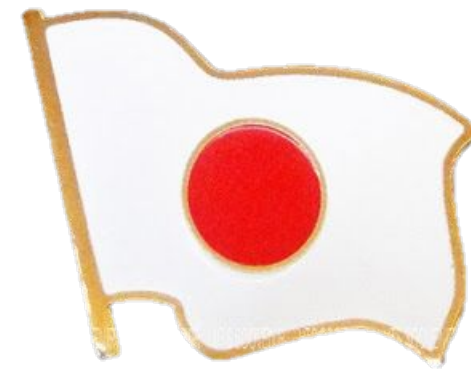

Японська модель змішаної економіки.

Для цієї моделі характерним є активне втручання держави в економіку для створення такого макросередовища, в якому прогресивні галузі зростають найшвидше. Розвиток економіки підпорядкований загальним національним завданням, велику роль відіграє економічне планування.

Шведська модель змішаної економіки.

Характерною особливістю цієї моделі є її соціальна спрямованість на рівні державної політики. Основний принцип цієї моделі полягає в розмежуванні двох економічних функцій: створення багатства і його розподілу.

Загальними рисами перехідної економіки, які формують специфіку її суперечностей (зокрема в Україні) є такі:

- нестабільність умов господарювання;
- деформованість економічної структури;
- дефіцит ресурсів та соціальні обмеження структурної перебудови;
- відсутність механізму саморегуляції економіки;
- незавершеність процесів приватизації й роздержавлення власності;
- zdeформована монополіями та інфляцією система цін;
- часткова втрата керованості макроекономічними процесами тощо.

Методи та моделі макроекономіки

Макроекономіка використовує широкий спектр методів, а саме:

- абстракцію – уявне виділення найбільш суттєвих сторін досліджуваного явища й ігнорування несуттєвих його ознак;
- аналіз – уявний розклад цілого на частини, кожна з яких вивчається окремо;
- синтез – пізнання явища як цілого в єдності всіх його елементів;
- індукцію – виведення економічних закономірностей і принципів із факторів реального життя на основі сходження від одиничного до загального;
- дедукцію – аналіз від загального до одиничного;
- ототожнення – це узагальнення типових явищ, процесів, які часто повторюються і є властивими для досліджуваного об'єкта;
- ізолювання – це виділення єдиної властивості досліджуваного об'єкта;
- економіко-математичне моделювання – побудова макроекономічних моделей для аналізу та прогнозування економічних систем на макрорівні (є основним методом макроекономічних досліджень);
- експеримент – метод, в якому особливу роль займають економічні реформи.

Макроекономічна концепція – систематизовані на основі відібраних критеріїв (основних показників) знання про народногосподарські процеси в цілому. *Наприклад: кейнсіанська, класична, монетаристська концепції.*

Макроекономічне моделювання – формалізоване за допомогою теоретичних методів відображення сукупних процесів економічного життя, яке використовується для раціоналізації економіки.

В економічних моделях розрізняють два таких поняття:

- **потік** – поняття, що характеризує економічний процес, що відбувається безперервно і вимірюється в одиницях за певних період часу.
- **запас** – це величина, яку використовують для вимірювання показника на конкретний момент часу, на певну дату.

Взаємозв'язок між показниками потоку та запасу:

- запас дорівнює накопиченням за певний період потокам;
- потік дорівнює різниці між запасами на початок та кінець року.

Розрізняють велику кількість економічних моделей:

- попиту і пропозиції;
- просту модель кругообігу;
- модель кругообігу за участю держави;
- фінансового ринку;
- моделі стадій економічного розвитку;
- моделі змішаної економіки тощо.

Найбільш типовою динамічною й високорозвинутою в рамках сучасних економічних відносин є модель, яка поєднує в собі:

- позитивні результати НТП (автоматизацію, комп'ютеризацію тощо);
- конкуренцію приватних власників ресурсів (робочої сили та капіталу);
- розумні традиції;
- масове споживання;
- державне регулювання процесів.

**ВАРТО
ЗНАТИ!**

Основні поняття та терміни

- Мікроекономіка;
- Макроекономіка;
- Агрегування;
- Цілі макроекономіки;
- Інструменти макроекономіки;
- Об'єкт макроекономіки;
- Ознаки національної економіки;
- Суб'єкти макроекономіки;
- Домашні господарства;
- Підприємницький сектор;
- Державний сектор;
- Сектор фінансових установ;
- Зовнішній сектор;
- Предмет макроекономіки;
- Позитивна макроекономіка;
- Нормативна макроекономіка;
- Економічна політика;
- Макроекономічна концепція;
- Макроекономічне моделювання;
- „Потік”;